

מסכת עבודה זרה דף ל"א

שלשה חילוקים ביין של גוי אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בן בתירא, שלשה חילוקים מצינו ביין של עכו"ם: 1. יין נסך שנתנסך לעבודת כוכבים, אסור בהנאה, ומטמא טומאה חמורה משא ואהל בכזית כמת²⁰⁵. 2. סתם יינם, אסור בהנאה משום גזירת יין נסך, ונטמאים בשיעור רביעית הלוג, להחשב כמשקים שנטמאו משרץ שנטמאים אוכלים ומשקים. 3. המפקיד יינו אצל עובד כוכבים, אסור בשתיה ומותר בהנאה.

שואלת הגמרא, והרי שנינו במשנה, המפקיד פירותיו אצל עובד כוכבים, הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים לשביעית ולמעשר, כיון שהם חשודים להחליף. ואם כן מדוע כאן אין חושדים שהחליף? עונה הגמרא, התירו במקום שיחד לו קרן זוית ומסר לו מפתח או שעשה חותם.

יין שהופקד אצל גוי שואלת הגמרא, אם כן שנתיר גם בשתיה, שכן היה מעשה ברבי יוחנן שנקלע לפרוד ששם גר בר קפרא ונפטר בר קפרא. שאל, 'כלום יש משנת בר קפרא?' ושנה לו רבי תנחום דמן פרוד 'המפקיד יינו אצל עובד כוכבים, מותר בשתיה'. קרא עליו את הכתוב: "מִקּוֹם שִׁפּוֹל הַעֵץ שָׁם יְהוּא", וכוונת הכתוב לומר שמקום שנפטר הצדיק שם ימצאו את דברי התורה שהשאיר אחריו. ואם כן נמצא שיין שהופקד אצל גוי מותר בשתייה? אמר רבי זירא, הדבר תלוי במחלוקת ששנינו בברייתא, אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עובד כוכבים, ומלאוהו יין ומפתח או חותם ביד ישראל, רבי אליעזר מתיר אף בשתיה, וחכמים אוסרים²⁰⁶. אמר רבי חייא בנו של רבי חייא בר נחמני אמר רב חסדא אמר רב, ויש אומרים שאמר רב חסדא אמר זעירי, ויש אומרים שאמר רב חסדא אמר לי אבא בר חמא כך אמר זעירי, הלכה כרבי אליעזר²⁰⁷.

חותם בתוך חותם כהיתר ליין אמר רבי אליעזר, הכל משתמר בחותם אחד חוץ מן היין, שאין משתמר בחותם אחד. ורבי יוחנן אמר, אפילו יין משתמר בחותם אחד. ואין הם חולקים אלא המתיר סובר כרבי אליעזר, והאוסר כרבנן. ויש אומרים שכך שנינו, רבי אליעזר אומר, הכל משתמר בחותם בתוך חותם חוץ מן היין, שאין משתמר בחותם בתוך חותם. ורבי יוחנן אמר, אפילו יין משתמר בחותם בתוך חותם. ואין הם סוברים כרבי אליעזר שהרי הוא מתיר

205 שהוקשה תקרובת עבודת כוכבים למת. רש"י.

206 אולם בהנאה מותר אם בדיעבד נשאר אצל הגוי. רש"י.

207 תוס' מק' מכמה מקומות שמשמע שחייבים חותם בתוך חותם. ולכן אומרים שיש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו דאז צריך חותם בתוך חותם דלא מרתת שסבור האחר לא יכיר החותם אבל היכא שמניחו ביד העובד כוכבים ועתידי לראות חותמו להכיר די בחותם אחד.

בחותם אחד, אלא שסוברים שניהם כחכמים, רבי יוחנן סובר שלא נחלקו אלא על חותם אחד, אולם בחותם שבתוך חותם מודים שמותר. ורבי אלעזר אומר שגם בזה אסרו.

האופן של 'חותם בתוך חותם' שואלת הגמרא, וכיצד הוא 'חותם בתוך חותם'? אמר רבא, שכופה כלי ומכסה את החבית וטח ומדבק בטיט סביבות פי הכלי לדופני החבית, וחותם על הטיט. ואי לא עשה כך, אל מועיל. ואם כפה סל על פי חבית שהמכסה שלה טוח בטח, אם הסל נכנס בדוחק על פי החבית, הוא 'חותם בתוך חותם' שהגוי לא יטרח לזייף. אבל אם לא הדוק שנוח ליטלו, לא נחשב ל'חותם בתוך חותם'. כלי עור קשור שבתוכו יין והכניסו לנוד עור אחר, אם הכניס את הנוד כשקשירתו כלפי מטה של הנאד שהני, וקשר גם את הנוד השני, הוא 'חותם בתוך חותם'. אך אם שני הקשרים בצד אחד, לא מועיל שהגוי יטרח ויזייף. ואם הכניס את הקשר לבפנים, ושוב קשר את הנוד השני מבחוץ, הוא 'חותם בתוך חותם'.

יין כותים הסמוך למקום עכו"ם תנו רבנן, בראשונה היו אומרים יין ממקום הכותים 'עין טחום מותר פתוח אסור' כושי' אסור, מפני בירת סריקא הסמוכה שהיא של עובדי כוכבים. ושל עיר הכותים 'ברקתא' אסור, מפני כפר עובדי הכוכבים 'פרשאי' הסמוכה. ושל ממקום הכותים 'גדור' אסור, מפני כפר עובדי הכוכבים 'שלים'. חזרו לומר, חביות פתוחות אסורות, סתומות מותרות²⁰⁸. אומרת הגמרא, בתחילה אסרו שסברו שאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים, בין אם החביות פתוחות או סתומות. ולבסוף סברו שבפתוחות אינו מקפיד, אבל על סתומות מקפיד.

שואלת הגמרא, והאם סתומות מותרות, והרי שנינו, בשולח חבית של יין ביד כותי, ושל ציר²⁰⁹ ושל מוריים ביד עובד כוכבים, אם מכיר חותמו שלא זייף סתימתו מותר²¹⁰, אם לאו אסור. ומכאן שחבית של יין ביד כותי צריך הכרת חותם, כיון שאינו מקפיד על מגע עובד כוכבים? אמר רבי זירא, יש לחלק בין עיר ששם הכותי מקפיד כדי שיקנו ממנו את יינו, ובדרך שלא רואים אינו מקפיד.

הקשה רבי ירמיה, האם אלו שיש לו בעיר לא הביאם קודם בדרך, ונחשוש שאז נתן לגוי לגעת ביין? אלא אמר רבי ירמיה, מה שהתירו בסתומות מדובר על יין

208 ואף על פי שאין לך סתומות שלא יהו פתוחות מתחלה מכל מקום כיון שדעתו לסתמן להתקיים למכור לישראל מנטר קא נטר לזו שפיר ואינו חפץ שיחשדוהו ישראל כלל. תוס'.

209 ציר מזיעה וזיבות של דגים כשכובשין אותן במכבש כדא' במו"ק (יא.) ונעשה חזק כחומץ ומטבל בו. מוריים מערבין בו קרבי דגים כדא' לק' (לד:) ששומנו רב. רש"י.

210 אע"ג שאין דרך לערב יין בציר, כיון שדמי היין יקרים משל ציר, חוששים שמא יחליף בציר של דגים טמאים. ובמוריים החשש כיון שדמיו יקרים מדמי יין, שמא יקח יחליף את המוריים ביין. אבל כותי לא חשוד להחליף. רש"י.

היוצא מהגת, שכיון ושם הכל מצויים לא נותן לגוי לגעת ביין שחושש שישראל יראהו ויפסיד את יינו.

הטעם לאיסור שכר של נכרי מביאה הגמרא שנחלקו האמוראים בטעם מה שאסרו שֶכָר של עובדי כוכבים. אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק, משום חתנות, שלא ירגיל לעשות משתאות אצל עובד כוכבים, ויתן עיניו בבתו. רב נחמן אמר, משום סכנת 'גילוי'. שואלת הגמרא לאיזה 'גילוי' חששו. אם על כך שמגלים את השכר בגיגית בתהליך הייצור, או שמגלים את השכר בחבית, הרי גם אנו מגלים אז? עונה הגמרא, אסרו במקום שרגילין להשהות את המים בכלי לפני ייצור השכר עד שיהו צלולים, ומים יש בהם משום גילוי. שואלת הגמרא, אם כן שיתירו שכר ישן, שהרי אמר רב, כל דבר גלוי שהשהו עד שנתיישן או עד שהחמיץ מותר, שארס הנחש מקלקל ולא מניחו להתיישן או להחמיץ? עונה הגמרא, גזירה ישן אגב חדש.

ומביאה הגמרא, שרב פפא היה מוציא את השכר מהחנות של הגוי ושותה בחוץ, ורב אחאי לא היה שותה עד לביתו. ושניהם סברו שהאיסור משום חתנות, אלא שרב אחאי עשה הרחקה יתירה.

רב שמואל בר ביסנא נקלע ל'מרגואן' ששם היו ישראלים שלא הקפידו על יינם של עובדי כוכבים. הביאו לו יין ולא שתה. הביאו ליה שכר וגם לא שתה. ומבארת הגמרא, שאת היין לא שתה, משום שיש בו חשד של יין נסך. ושכר לא שתה שגזר משום הגזירה על היין.

אדם חלוש לא ישתה שכר
ארמאה
אמר רב, שכר ארמאה מותר, אך חייא בני לא ישתה ממנו. ומבארת הגמרא, שמדובר בשכר שהיה מגולה, לכל העולם שאינם חולים השכר מותר, שלא יזיק להם. כיון שה'זיהרא' שהוא הארס, נחלש מחמת טעם המרירות של ה'כשות' שבשכר. אבל אדם שהוא חולה קודם לכן ושותהו, גם הארס הקלוש שנותר מזיקו ומכביד חליו. וחייא בנו של רב כיון שהוא חולה, לא ישתה משכר זה.

אמר שמואל, כל השרצים יש להן ארס. של נחש ממית, של שרצים אינו ממית. אמר שמואל לחייא בר רב, בן תורה! בא ואגיד לך דבר מעולה שאמר אביך רב, 'ארמאים' הנפוחים יכולים לשתות שכר מגולה ואינם מתים, משום שהם אוכלים שקצים ורמשים גופם מתחמם ולא ניזוק.

אמר רב יוסף, חומץ של שכר ארמאה אסור, כיון שמערבים בו שמרים של יין נסך. אמר רב אשי, אם הביאו מן האוצר מותר, כיון שמסריח כשמששהין אותו.